

LOCUL ȘI ROLUL PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA ȘI PREȘEDINTELUI ROMÂNIEI ÎN SISTEMUL AUTORITĂȚILOR PUBLICE. STUDIU COMPARATIV

Liliana ȚURCAN

Doctor în drept, Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: turcanliliana77@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4070-2731>

Instituția șefului de stat constituie obiect de cercetare atât pentru știința dreptului constituțional, cât și pentru știința dreptului administrativ. Articolul este consacrat examinării, în plan comparativ, a rolului și locului șefului de stat în sistemul autorităților publice din Republica Moldova și România. Sunt analizate prevederile constituționale ce determină funcțiile și atribuțiile Președintelui Republicii Moldova și Președintelui României, opiniile expuse în doctrină, precum și jurisprudența constituțională în materie. Analiza comparativă ne permite să evidențiem care sunt trăsăturile comune, dar și diferențele dintre statutul juridic al Președintelui în aceste state. În opinia autorului, la nivelul Șefului de Stat sau ale Guvernului orice atribuție politică duce la un subsidiar administrativ și orice atribuție administrativă are un substrat politic, încât o delimitare între „politic” și „administrativ” apare ca fiind riscantă și didactic nerecomandabilă. În concluzie, autorul argumentează ideea necesității redefinirii rolului și locului Președintelui Republicii Moldova în sistemul autorităților publice, prin regândirea cadrului constituțional în vederea instaurării unui regim semiprezidențial după modelul României sau cel al Franței.

Cuvinte-cheie: rolul președintelui, atribuțiile președintelui, guvern, putere executivă, regim politic.

THE PLACE AND ROLE OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THE PRESIDENT OF ROMANIA IN THE SYSTEM OF PUBLIC AUTHORITIES. COMPARATIVE STUDY

The institution of the Head of State is a research object both for the science of constitutional law and for the science of administrative law. The Article is dedicated to the comparative examination of the role and place of the Head of State in the system of public authorities of the Republic of Moldova and Romania. The constitutional provisions determining the functions and duties of the President of the Republic of Moldova and the President of Romania, the views expressed in the doctrine, as well as the constitutional case-law in this area are analyzed. The comparative analysis allows us to highlight the common features, but also the differences in the legal status of the President in these States. In the opinion of the author, at the level of the Head of State or the Government, any political task leads to an administrative subsidiary and any administrative task has a political sublayer, that a distinction between "political" and "administrative" appears to be risky and uncommanding. In conclusion, the author argues the idea of the need to redefine the role and place of the President of the Republic of Moldova in the system of public authorities, by rethinking the constitutional framework with a view to establishing a semi-presidential regime along the lines of Romania or France.

Keywords: role of the President, duties of the President, government, executive power, political regime.

LA PLACE ET LE RÔLE DU PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA ET DU PRÉSIDENT DE LA ROUMANIE DANS LE SYSTÈME DES POUVOIRS PUBLICS. ÉTUDE COMPARATIVE

L'institution du chef de l'état est un objet de recherche à la fois pour la science du droit constitutionnel et pour la science du droit administratif. L'article est consacré à l'examen comparatif du rôle et de la place du chef de l'état dans le système des pouvoirs publics de la République de Moldova et de la Roumanie. Les dispositions constitutionnelles déterminant les fonctions et les devoirs du Président de la République de Moldova et du Président de la Roumanie, les opinions exprimées dans la doctrine, ainsi que la jurisprudence constitutionnelle en la matière sont analysées. L'analyse comparative nous permet de mettre en évidence quelles sont les caractéristiques communes, mais aussi les différences de statut juridique du président dans ces états. Selon l'auteur, au niveau du Chef de l'État ou du Gouvernement, toute attribution politique conduit à une filiale administrative et toute attribution administrative a un substrat politique, de sorte qu'une délimitation entre "politique" et "administratif" apparaît comme risquée et didactiquement déconseillée. En conclusion, l'auteur soutient l'idée de la nécessité de redéfinir le rôle et la place du Président de la République de Moldova dans le système des pouvoirs publics, en repensant le cadre constitutionnel afin d'établir un régime semi-présidentiel sur le modèle de la Roumanie ou de la France.

Mots-clés: rôle du président, responsabilités du président, gouvernement, pouvoir exécutif, régime politique.

МЕСТО И РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА И ПРЕЗИДЕНТА РУМЫНИИ В СИСТЕМЕ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ. СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

Институт главы государства является объектом исследования как науки конституционного права, так и науки административного права. Статья посвящена сравнительному анализу роли и места главы государства в системе органов государственной власти Республики Молдова и Румынии. Анализируются конституционные положения, определяющие функции и полномочия Президента Республики Молдова и Президента Румынии, мнения, выраженные в доктрине, а также конституционная судебная практика по данному вопросу. Сравнительный анализ позволяет выделить как общие черты, так и различия правового статуса Президента в обоих государствах. По мнению автора, на уровне главы государства или правительства любая политическая атрибуция ведет к административному подчинению, а любая административная атрибуция имеет политический субстрат, так что разграничение между «политическим» и «административным» представляется рискованным и не рекомендуется. В заключение автор аргументирует необходимость пересмотра роли и места Президента Республики Молдова в системе органов государственной власти путем переосмысления конституционных основ с целью установления полупрезидентского режима по образцу Румынии или Франции.

Ключевые слова: роль президента, обязанности президента, правительство, исполнительная власть, политический режим.

Introducere

Instituția șefului de stat constituie obiect de cercetare atât pentru știința dreptului constituțional, cât și pentru știința dreptului administrativ. Articolul este consacrat examinării, în plan comparativ, a rolului și locului șefului de stat în sistemul autorităților publice din Republica Moldova și România. Sunt analizate prevederile constituționale ce determină funcțiile

și atribuțiile Președintelui Republicii Moldova și Președintelui României, opiniile expuse în doctrină, precum și jurisprudența constituțională în materie. Analiza comparativă ne permite să evidențiem care sunt trăsăturile comune, dar și diferențele dintre statutul juridic al Președintelui în aceste state. În opinia autorului, la nivelul Șefului de Stat sau ale Guvernului orice atribuție politică duce la un subsidiar

administrativ și orice atribuție administrativă are un substrat politic, încât o delimitare între „politic” și „administrativ” apare ca fiind riscantă și didactic nerecomandabilă.

Astfel, scopul prezentei publicații constă în examinarea comparativă a funcțiilor și atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova și a Președintelui României în vederea determinării locului și rolului acestora în sistemul autorităților publice.

Idci și discuții

Instituția șefului de stat constituie obiect de cercetare atât pentru știința dreptului constituțional, cât și pentru știința dreptului administrativ. Teoretic și practic, nu este atât de simplu să se delimiteze *aspectele exclusiv politice ale Șefului de Stat sau ale Guvernului, de cele exclusiv administrative*. La nivelul Șefului de Stat sau ale Guvernului orice atribuție politică duce la un subsidiar administrativ și orice atribuție administrativă are un substrat politic, încât o delimitare între „politic” și „administrativ” apare ca fiind riscantă și didactic nerecomandabilă. Trebuie să acceptăm ideea că pe această „zonă” se intersectează dreptul administrativ cu dreptul constituțional, stabilirea unei problematice specifice fiind, în ultima analiză, o chestiune de convenție a autorilor [24, p. 248].

Dreptul constituțional, definit într-o formulare mai sintetică, ca *ramură a dreptului formată din normele juridice care reglementează relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării statale a puterii* [32, p. 12], în mod tradițional, examinează detaliat toate aspectele ce țin de instituția șefului de stat: modul de desemnare, funcțiile, atribuțiile, raporturile cu alte autorități publice, suspendarea din funcție, vacanța funcției, interimatul funcției, actele, răspunderea, implicațiile statutului juridic asupra regimului constituțional.

Din perspectiva dreptului administrativ, care, într-o formulare mai generală, reglementează *relațiile ce apar în vederea organizării și executării în con-*

cret a legilor, examinarea instituției Președintelui este efectuată prin prisma determinării coraportului dintre conceptele șef de stat – puterea executivă. Cu alte cuvinte, cu referire la instituția șefului statului, întrebările de bază care sunt abordate în doctrina dreptului administrativ din România și Republica Moldova sunt:

- Care este locul și rolul șefului statului în sistemul autorităților publice?
- Care sunt atribuțiile de natură executivă ale șefului de stat?
- Putem oare atribui șeful statului la puterea executivă?
- Putem oare afirma că șeful de stat exercită a patra putere în stat?
- Ce raporturi există între șeful statului și guvern: de colaborare sau de subordonare?

În Republica Moldova instituția prezidențială este recent instituită, în septembrie 1990, și din acest motiv nu găsim în literatura de specialitate o tratare științifică bine determinată a locului și rolului acesteia în sistemul autorităților publice. Cu atât mai mult că forma în care a fost consacrată această instituție inițial în Constituția în vigoare a și suferit anumite modificări [34, p. 63].

Spre exemplu, unul din autori, Borodac A., consideră că *Președintele are unele atribuții legislative și careva atribuții executive fără a avea un loc bine determinat în sistemul autorităților statale* [6, p. 67].

O opinie similară găsim într-un tratat de drept administrativ din România, în care se menționează că *prin atribuțiile sale, Președintele face parte atât din sistemul organelor legislative – puterea legislativă, cât și din sistemul organelor executive – puterea executivă* [36, p.9-10]. Ca argumente în sprijinul acestei susțineri au fost aduse o serie de prevederi constituționale referitoare la atribuțiile Președintelui, precum promulgarea legilor, posibilitatea dizolvării Parlamentului dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de

60 zile de la la prima solicitare și după respinerea a cel puțin două solicitări de investitură, declararea mobilizării parțiale sau totale a forțelor armate, contrasemnarea unor decrete de prim-ministru etc. Invocând aceste argumente, autorul V. Prisăcaru subliniază că: „Exercitând atribuții de natura puterii legislative, cât și a celei executive, *Președintele face parte din ambele puteri, fiind în același timp deasupra acestora*, pentru că el este ales prin vot universal de întregul popor și nu poate fi demis decât tot de popor, prin referendum” [36, p. 10].

Putem fi de acord cu opiniile expuse doar în partea ce ține de afirmarea că Președintele deține atribuții de natura puterii executive. Totodată, considerăm că afirmarea potrivit căreia președintele are unele atribuții legislative pare a fi exagerată, mai ales pornind de la prevederile constituționale. Astfel, Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994 [9], în art. 60 alin.(1) determină expres că *Parlamentul este unica autoritate legislativă*. Dispoziții similare găsim și în Constituția României din 21 noiembrie 1991 [10], care stabilește în art. 61 alin.(1) că *Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării*.

La fel, nu putem plasa Președintele pe o treaptă superioară celorlalte puteri doar pentru că este ales prin vot universal de întregul poporul. Amintim, că atât în Republica Moldova, cât și în România, Parlamentul, și nu Președintele, este *organul reprezentativ suprem* (a se vedea: art. 60 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova și art. 61 alin.(1) din Constituția României).

În plus, Parlamentul, printr-o lege de abilitare, atribuie Guvernului, și nu Președintelui dreptul de a emite ordonanțe cu putere de lege ordinară. (a se vedea: art. 106/2 din Constituția Republicii Moldova și art. 115 din Constituția României).

Mai mult ca atât, după cum se afirmă în literatura de specialitate, acordarea Președintelui a atribuțiilor de promulgare a legilor, de dizolvare a Parlamentului, de inițiativă legislativă nu înseamnă altceva de-

cât un mecanism de influențare a puterii legislative din partea puterii executive, stabilit de Constituție în scopul colaborării și păstrării echilibrului dintre aceste puteri [34, p. 63].

Cu referire la rolul și locul președintelui Republicii Moldova în sistemul autorităților publice, o opinie interesantă a fost expusă de autorul Guțuleac V., care consideră că potrivit legislației, nici Președintele Republicii Moldova, nici Curtea Constituțională nu se atribuie la vreuna din cele trei verigi ale puterii de stat. În viziunea acestui autor, *are dreptul la existență și divizarea puterii de stat în cinci verigi, oferindu-i Președintelui Republicii Moldova și Curții Constituționale un loc separat*, deoarece, reieșind din atribuțiile lor, ele nu pot fi parte componentă nici la una dintre verigile puterii de stat, prevăzute de Constituția Republicii Moldova: legislativă, executivă și cea judecătorească [19, p. 117-118]. Același autor subliniază că, Președintelui țării îi revine un rol extrem de important în ceea ce privește organizarea și funcționarea întregului sistem al organelor preocupate cu activitatea executiv-creativă și controlul acestei activități. Iar Curții Constituționale îi revine controlul constituțional al activității legislativ-creative [19, p. 124].

O opinie similară găsim și la alți autori din Republica Moldova, care consideră că Președintele ar avea un *rol de mediator (arbitru)* între puterile statului, precum și între stat și societate. Acești autori subliniază că „având rol de mediator evident, ne-am contrazice afirmând că el conduce și cu puterea executivă și administrația publică, deoarece calitatea de bază a unui mediator este imparțialitatea.... Astfel, *Președintele Republicii Moldova ar fi o autoritate publică autonomă* ce asigură, pe de o parte, colaborarea puterilor în stat, iar pe de altă parte, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a țării [7, p. 42].

Această opinie este criticată de alți autori care subliniază că *atribuirea președintelui unui rol de*

mediator al puterilor de stat poate fi interpretată ca încălcarea principiului separației puterilor de stat [37, p. 78].

În acest context, menționăm, că și în literatura de specialitate din România s-a afirmat că *Președintele nu face parte din nici una din cele trei puteri (puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească), el exercitând o „a patra putere în stat”* [5, p.296-297]. Pentru susținerea acestei idei s-a pornit de la *funcția de mediere* între puterile statului pe care o exercită Președintele României, subliniindu-se că *„dacă ar face parte din una din ele, n-ar mai putea să fie moderator între puterea publică din care face parte și o altă putere”*.

Opiniile expuse mai sus au dreptul la existență dacă admitem că principiul separației puterilor în stat nu trebuie interpretat în varianta sa clasică. Ca urmare a evoluției moderne a acestui principiu, astăzi vorbim nu doar de separare, ci și despre colaborare și control reciproc dintre ramurile puterii. Constituțiile mai multor state contemporane nici nu prevăd expres principiul în cauză, acesta fiind subînțeles reieșind din modul de reglementare a raporturilor dintre autoritățile ce realizează funcțiile statului. În plus, trebuie menționată *existența în societatea contemporană a unor structuri organizatorice investite cu prerogative de putere publică, reprezentând deci autorități publice, cel mai adesea cu atribuții de control, care, strict științific, nu pot fi încadrate în niciuna din cele trei puteri ale statului* [1, p. 17]. Drept exemplu de asemenea autorități putem da: Curtea constituțională, Ombudsmanul, Curtea de Conturi etc. [1, p. 16-21].

Cu referire la locul șefului de stat în sistemul autorităților publice, potrivit *opinieii majoritare* expusă în literatura de specialitate din Republica Moldova, *Președintele face parte din puterea executivă*.

Așa, spre exemplu, profesorul A. Arseni menționează că *în cadrul celor trei ramuri ale puterii de stat, instituția șefului de stat se încadrează*

plenar în puterea executivă, fiind „capul” acesteia [3, p. 13].

B. Negru și A. Negru menționează că *„... atribuțiile puterii executive sunt repartizate nu numai Guvernului, ci și șefului statului – Președintelui Republicii Moldova”* [33, p. 163].

Gh. Costachi susține că *marile structuri ale executivului sunt: a) șeful de stat; b) guvernul; c) ministerele și celelalte autorități ale administrației publice centrale; d) autoritățile administrației publice locale, la care se adaugă aparatul administrativ însărcinat să pregătească și să execute decizii, la nivelul fiecărei structuri executive* [11, p. 318].

Apartenența președintelui la puterea executivă este susținută și de alți autori, cum ar fi M. Orlov [34, p. 63], S. Slusarenco [37, p. 78], Gh. Tataru [38, p. 45-50] ș.a.

Și în doctrina din Romania, opinia potrivit căreia Președintele face parte din puterea executivă, este majoritară. Astfel, autorul D. C. Măță subliniază că *Președintele României este parte a puterii executive și are prerogative specifice unui șef de stat* [30, p. 113]. Aceeași opinie este susținută de A. Iorgovan, V. Vedinaș, D. Apostol Tofan etc.

Considerăm că determinarea *locului și rolului* șefului de stat în sistemul autorităților publice al Republicii Moldova și al României este posibilă doar în urma conturării principalelor *funcții și atribuții* pe care le exercită, acestea fiind fixate în *dispozițiile constituționale*.

În general, dacă să analizăm sub aspect comparativ constituțiile statelor contemporane și formele de guvernământ existente în prezent, observăm ca majoritatea statelor aleg fie forma parlamentară, fie forma mixtă, pentru a evita concentrarea puterii în mâinile unei singure persoane. De regulă, constituțiile statelor contemporane îi atribuie șefului de stat *un rol mai mult simbolic, cu atribuții restrânse*, care se reduc la reprezentarea statului, semnarea tratatelor, promulgarea legilor, acordarea de titluri, numirea în

funcții superioare, primirea scrisorilor de acreditare etc.

O analiză a modului de reglementare a instituției Președintelui în statele Uniunii Europene care consacră forma de guvernământ republicană, ne duce la concluzia că, în majoritatea cazurilor, predomină teza unui Președinte de Republică aflat cât mai aproape de un monarh constituțional, cu rol în principal de reprezentare și de arbitru, dispunând de atribuții destul de restrânse și adeseori condiționate de intervenția altor autorități publice [1, p. 110].

De remarcat, că în Constituția României noțiunea șefului de stat nu este menționată expres, dar este folosită în mod constant în doctrina de drept constituțional și de drept administrativ atunci când se prezintă atribuțiile de reprezentare a statului român, atât în interiorul, cât și în exteriorul țării [4, p.77]. Din analiza prevederilor Constituției României, este clar că Președintele exercită atribuții specifice șefului de stat, cum ar fi: reprezentarea statului în relațiile internaționale, conferirea decorațiilor, acordarea grațierii etc.). Curtea Constituțională a României a calificat Președintele României ca șef al statului în mod implicit, prin Hotărârea nr.3/1996 [23], și ulterior, în mod explicit, prin Decizia nr.147/2007 [15].

Această jurisprudență constituțională a fost consolidată prin Decizia nr.683/2012 [16], în care s-a statuat, cu valoare de principiu, că în „exercitarea atribuțiilor constituționale, Președintele României participă la reuniunile Consiliului European în calitate de șef al statului”.

În Constituția României, Capitolul II cu titlul „Președintele României” face parte din titlul III „Autoritățile publice”, fiind precedat de Capitolul I „Parlamentul”.

În Constituția Republicii Moldova, Capitolul V cu titlul „Președintele Republicii Moldova” face parte din titlul III „Autoritățile publice”, fiind precedat de Capitolul IV „Parlamentul”.

Menționăm că Constituțiile care consacră regimuri *parlamentare*, ca regulă, plasează subdiviziunea consacrată Președintelui Republicii după cea consacrată Parlamentului, iar calitatea de șef de stat a președintelui, la fel ca și în constituțiile monarhice, este fie prevăzută în mod expres, fie sugerată prin alte expresii, fie subînțeleasă din modul în care sunt reglementate atribuțiile [24, p. 288].

Constituțiile care consacră regimuri *prezidențiale* sau *semi-prezidențiale*, dimpotrivă, ca regulă, plasează materia consacrată Președintelui Republicii înaintea celei consacrate Parlamentului, exemplu tipic în această privință oferindu-l Constituția Franței [24, p. 288].

Vorbind nemijlocit de rolul șefului de stat în sistemul puterii, precizăm că acesta este determinat în principal de funcțiile cu care este investit [38, p. 46]. Rolul Președintelui Republicii Moldova este consacrat în art. 77 din Constituția Republicii Moldova, care stabilește: (1) *Președintele Republicii Moldova este șeful statului.* (2) *Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării.* Pornind de la aceste dispoziții constituționale, în literatura de specialitate au fost identificate 3 funcții ale Președintelui Republicii Moldova: *funcția de reprezentare, funcția de garant și funcția de mediere.*

Potrivit opiniei prof. A. Arseni, primele două funcții sînt expres consacrate în Constituția Republicii Moldova, în timp ce ultima derivă din prevederile constituționale [2, p. 216]. În acest context, în doctrină se subliniază că *funcția de mediere* a șefului de stat cuprinde o serie de prerogative bazate pe dreptul:

- de a convoca sesiuni extraordinare sau speciale ale Parlamentului (art. 67 alin. (2));
- de a adresa Parlamentului mesaje (art. 67 alin. (2));
- de a promulga legile (art. 93);
- de a dizolva Parlamentul (art. 85);
- de a desemna candidatura la funcția de prim-ministru și de a numi Guvernul (art. 98);
- de a numi în func-

ție judecătoreii la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii (art. 116); • de a cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința asupra problemelor de interes național (art. 88 lit. f) etc. [12, p. 462].

Sub aspect comparativ, precizăm că Constituția României în art. 80 consacră *expres* toate cele trei funcții ale șefului de stat, stabilind următoarele: „(1) Președintele României *reprezintă* statul român și este *garantul* independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării. (2) Președintele României veghează respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită *funcția de mediere* între puterile statului, precum și între stat și societate.”

Așadar, în raport cu prevederile art. 80 din Constituție, în doctrina românească se identifică un triplu rol al Președintelui, constând în trei funcții fundamentale: *funcția de reprezentare*, *funcția de apărare sau garantare* a unor valori fundamentale ale poporului român și *funcția de mediere sau de arbitraj* [41, p. 69].

Într-un comentariu recent al Constituției României se susține că după integrarea României în Uniunea Europeană se impune a adăuga o *a patra atribuție* pe care o are Președintele României, aceea de *garant al îndeplinirii obligațiilor asumate de România față de Uniunea Europeană*, așa cum prevede art. 148 alin.(4) din Constituție: *Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și din prevederile alineatului (2)* [31, p. 711].

În opinia noastră, faptul că în Republica Moldova și România șeful statului exercită *funcția de mediere*, iar dispozițiile constituționale nu atribuie expres președintele nici la o putere din stat, a generat opinia susținută de unii autori, potrivit căreia președintele ar reprezenta o a patra putere în stat.

Pe de altă parte, în doctrină s-a subliniat că „medierea realizată de Președinte are un caracter faculta-

tiv, iar propunerile făcute nu pot avea forță obligatorie față de părțile implicate” [35, p. 62].

S-a mai menționat, că consacrară expresă a rolului Președintelui de arbitru între „puterile statului, precum și între stat și societate” nu poate fi interpretată în conotația sa juridică. Cum șeful statului nu poate interveni direct între autoritățile publice ce realizează clasicele funcții ale statului, o asemenea interpretare ar duce la concluzia de neacceptat că acesta s-ar situa undeva deasupra celor trei puteri ale statului, eventual, ca o autoritate suprastatală [1, p. 113].

Cu toate acestea, funcția de mediere este importantă, pornind de la legitimitatea populară, ce rezultă din alegerea directă de către popor. Pe de altă parte, această funcție conduce la necesitatea unui Președinte de Republică, *neutru și echidistant față de partidele politice*. Menționăm, în acest context, că în Constituția României s-a prevăzut expres, în art. 84 alin.(1), *interdicția de a fi membru al vreunui partid politic*, după dobândirea celei mai înalte funcții din stat.

Sub aspect comparativ, menționăm că în Constituția Republicii Moldova lipsește o asemenea prevedere expresă; interdicția respectivă o găsim în Codul electoral al Republicii Moldova din 21 noiembrie 1997 [8], care stipulează în art. 123 alin.(2): *Până la validarea mandatului, candidatul ales la funcția de Președinte al Republicii Moldova prezintă Curții Constituționale confirmarea faptului că nu este membru al vreunui partid politic și nu îndeplinește nicio altă funcție publică sau privată.*

Funcțiile șefului de stat determină cercul atribuțiilor, existând mai multe criterii de clasificare a acestora (din punct de vedere al procedurii, al formelor tehnico-juridice, al conținutului, al frecvenței etc.).

Unul din criteriile care ne permite să înțelegem mai bine și să conturăm locul șefului de stat în sistemul autorităților publice este *clasificarea din punct de vedere al subiectelor în raport cu care se exercită*,

avându-se în vedere, în principiu, atribuțiile pe care Președintele le exercită în raporturile sale cu celelalte autorități constituționale care realizează clasicele funcții ale statului. Față de *puterea legislativă* sunt analizate atribuțiile sale în raport cu Parlamentul. Față de *puterea executivă*, sunt analizate atribuțiile sale în raporturile cu Guvernul și alte autorități ale administrației publice. Față de *puterea judecătorească* sunt analizate atribuțiile sale în raporturile cu justiția și, *distinct, datorită naturii juridice speciale*, a acestei autorități publice, atribuțiile sale în raporturile cu Curtea Constituțională [1, p. 121].

După criteriul *domeniului în care intervin*, specialiștii în drept administrativ evocă, de regulă, atribuțiile Președintelui în *domeniul apărării* și în *cazuri excepționale*, precum și în *domeniul politicii externe*.

Cu referire la atribuțiile Președintelui în *raporturile sale cu Parlamentul*, subliniem că atât în Republica Moldova, cât și în România, dispozițiile constituționale configurează următoarele atribuții pentru șeful de stat: adresarea de mesaje Parlamentului, convocarea și dizolvarea Parlamentului, promulgarea legii.

În plus, reieșind din prevederile art. 73 din Constituția Republicii Moldova, Președintele Republicii Moldova este unul dintre subiectele cu drept de inițiativă legislativă, acest drept nefiind recunoscut Președintelui României. Cu referire la această prerogativă a Președintelui Republicii Moldova, autoarea M. Orlov a subliniat că *inițiativa legislativă aparține unui cerc foarte restrâns: deputaților în Parlament, Președintelui Republicii și Guvernului (art. 73), deci este o atribuție de maximă importanță* [34, p. 66].

Alți cercetători au accentuat că dreptul Președintelui Republicii Moldova la inițiativă legislativă recunoscut de art. 73 este un „*drept ce nu poate fi întâlnit în nicio Constituție aparținând unui stat cu regim politic parlamentar*”, fiind vorba

de prevederi constituționale specifice unui regim semiprezidențial de guvernare [13, p. 9].

S-a mai subliniat, că atribuțiile Președintelui Republicii Moldova care se referă la coraportul acestuia cu puterea legislativă și se manifestă prin dreptul de a participa la lucrările parlamentului, de a adresa mesaje cu privire la principalele probleme ale națiunii și dreptul de a dizolva parlamentul, sunt identice cu atribuțiile Președintelui Franței în domeniul respectiv, fiind caracteristice republicilor cu regimul politic semi-prezidențial [37, p. 71].

În ce privește atribuțiile Președintelui în *raporturile cu justiția*, tradițional sunt examinate două categorii de atribuții, și anume: numirea magistraților și acordarea grațierii individuale.

Potrivit prevederilor art. 116 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Iar în corespundere cu Constituția României, art. 134 alin.(1), Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și a procurorilor, cu excepția celor stagiari, în condițiile legii.

Așadar, numirea judecătorilor în ambele țări poartă mai mult un caracter solemn, declarativ, deoarece rolul de bază îl are, Consiliul Superior al Magistraturii, care selectează candidații prin concurs, în baza rezultatelor examenului de capacitate.

Președintele Republicii Moldova nu dispune de dreptul de a conduce ședințele Consiliului Superior al Magistraturii, acestea fiind prezidate de Președintele acestui organ, ales prin vot secret, din rândul membrilor judecători ai Consiliului, pe durata mandatului, cu votul majorității membrilor Consiliului și care își exercită activitatea pe bază permanentă, în corespundere cu art. 5 alin.(1) și art.

6 lit.(a) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19 iulie 1996 [25].

În plan comparativ, menționăm, că potrivit art. 133 alin.(6) din Constituția României, *Președintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă*. Nefiind membru al Consiliului, Președintele României este în drept totuși să participe, fără drept de vot, la ședințele acestui organism ori de câte ori consideră că prezența sa la dezbateri este necesară.

Este o soluție interesantă și inedită, spre deosebire de alte țări (ca de exemplu, Franța sau Italia) unde Președintele Republicii este și președintele Consiliului Superior al Magistraturii. Participarea Președintelui României la lucrările Consiliului Superior al Magistraturii apare ca o formă de garantare a drepturilor cetățenilor, care îi sesizează acestuia diferite aspecte din justiție, aduse astfel în discuție, într-o formă instituționalizată, pentru a trage concluziile și a se adopta măsurile care se impun [1, p. 140].

Cu referire la *raporturile Președintelui cu Curtea Constituțională*, menționăm că potrivit art. 142 alin. (3) din Constituție, Președintele României numește trei din judecătorii Curții Constituționale, trei fiind numiți de Camera deputaților și trei de Senat. Sub aspect comparativ, subliniem că Președintele Republicii Moldova, prin modificările aduse Constituției la 05 iulie 2000 [29], a fost lipsit de dreptul de a numi judecători în Curtea Constituțională. Astfel, în prezent, în corespundere cu art. 136 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, doi judecători sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii.

Atât în Republica Moldova, cât și în România, șeful de stat este în drept de a sesiza Curtea Constituțională. Astfel, în România, potrivit art. 146 lit.(a) din Constituție, Președintele poate sesiza Curtea Constituțională, alături de alte subiecte de sesizare, cu privire la neconstituționalitatea unei

legi, înainte de promulgare, cu toate consecințele ce decurg de aici. Iar în Republica Moldova, art. 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, nr.317 din 13.12.1994 [26], include Președintele Republicii Moldova în lista subiectelor cu drept de sesizare.

Din perspectiva dreptului administrativ, un interes deosebit îl prezintă atribuțiile exercitate de *șeful statului în raporturile cu Guvernul și alte autorități administrative*. Considerăm că identificarea esenței acestor raporturi ne permit să înțelegem, de fapt:

- dacă putem considera șeful de stat ca parte componentă a puterii executive sau nu;

- dacă Președintele și Guvernul se află în raporturi de subordonare sau colaborare.

Explicarea instituției șefului de stat trebuie realizată în funcție de *structura executivului și de locul șefului de stat în acest executiv*.

În raport cu Guvernul, potrivit dispozițiilor constituționale, Președintele Republicii Moldova are următoarele atribuții: după consultarea fracțiunilor parlamentare, desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru (art. 98 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova); în baza votului de încredere acordat de Parlament, numește Guvernul (art. 98.alin.(4) din Constituția Republicii Moldova); în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului. (art. 98 alin.(6) din Constituția Republicii Moldova).

O atribuție importantă este și cea prevăzută de art. 88 lit.(i) din Constituția Republicii Moldova, potrivit căreia Președintele suspendă actele Guvernului ce contravin legislației până la adoptarea hotărârii definitive a Curții Constituționale. În doctrină s-a apreciat drept nereușită plasarea acesteia printre „alte atribuții”, această atribuție este deosebit de importantă în asigurarea legalității și îndeplinirii exacte a programului de guvernare [34, p. 67].

Atribuțiile Președintelui României în raporturile cu Guvernul se înscriu, în mare parte, în registrul tradițional al raporturilor dintre șeful statului și autoritatea publică centrală colegială prin care se realizează puterea executivă [30, p. 124]. Aceste atribuții privesc în esență, dreptul Președintelui de a desemna candidatul pentru funcția de prim-ministru, de a numi Guvernul și de a revoca sau numi pe unii membri ai Guvernului (a se vedea: art. 85, 103 din Constituția României).

Totodată, Președintele României poate consulta Guvernul cu privire la probleme urgente și de importantă deosebită (art. 86 din Constituție); poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și, la cererea primului-ministru, în alte situații (art. 87 alin.(1)); prezidează ședințele Guvernului la care participă (art. 87 alin. (2)).

Ultimele atribuții au fost prevăzute și de Constituția Republicii Moldova în varianta din 1994, însă au fost excluse prin reforma din 05 iulie 2000 [29], astfel, fiind *redușă considerabil influența Președintelui Republicii Moldova în domeniul executiv*. În general, doctrina tratează *reforma constituțională din iulie 2000 drept un eveniment cu un impact destul de mare pentru viața politică moldovenească*, legislativul operând modificări constituționale prin care a limitat prerogativele președintelui și a poziției sale în sistemul politic moldovenesc și substituind instituția alegerii șefului de stat de către popor cu alegerea acestuia de către parlament [13, p. 9].

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 04.03.2016 au fost revigorată dispozițiile constituționale, abrogate în anul 2000 (art. 78), care prevăd alegerea șefului de stat prin sufragiu universal direct, fiind recunoscută legitimitatea populară a șefului de stat. Cu toate acestea însă, șefului statului nu i-au fost „restituite” atribuțiile pe care le deținea

până în anul 2000, perioadă în care, din punctul de vedere al reprezentativității, acesta deținea aceeași poziție cu autoritatea legiuitoare, având prerogative largi, precum: de a desemna un candidat la funcția de Prim-ministru fără consultarea fracțiunilor parlamentare (art. 98 alin. (1) din Constituție); dreptul de a iniția revizuirea Constituției (art. 141 alin. (1) lit. c)), de a lua parte la ședințele Guvernului, de a prezida ședințele Guvernului la care participă, de a consulta Guvernul în probleme urgente și de importanță deosebită (art. 83), inclusiv dreptul de a înainta doi judecători la Curtea Constituțională etc [13, p. 10].

În categoria atribuțiilor în raporturile cu alte autorități ale administrației publice, se înscrie, spre exemplu, atribuția șefului de stat de a numi în funcții publice, în condițiile legii (prevăzută de art. 88 lit.(d) din Constituția Republicii Moldova și art. 94 lit.(c) din Constituția României), precum și prerogativa șefului de stat de a propune numirea conducătorilor unor autorități ale administrației publice. Spre exemplu, potrivit art. 65 alin.(2) lit. (h) din Constituția României, Parlamentul reunit în ședință comună numește, la propunerea Președintelui României, directorii serviciilor de informații și exercită controlul asupra activității acestor servicii, iar, în corespundere cu art. 13 din Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, nr.753 din 23-12-1999 [28], Serviciul este condus de un director, numit în funcție de Parlament, la propunerea Președintelui Republicii Moldova, pe un termen de 5 ani.

În contextul descrierii atribuțiilor șefului de stat în raporturile cu alte autorități ale administrației publice, este necesar de reliefat atribuțiile sale în domeniul apărării. Atât Președintele României, cât și Președintele Republicii Moldova, cum de fapt, și marea majoritate a șefilor de stat, au calitatea consfințită în Constituție, de comandant al forțelor armate, în această calitate interacționând cu toa-

te autoritățile cu atribuții în domeniul militar, de menținere a păcii și stabilității în societate.

În domeniul apărării, potrivit art. 87 din Constituția Republicii Moldova, Președintele Republicii Moldova poate declara mobilizarea parțială sau generală, precum și starea de război, poate lua și alte măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice, în limitele și în condițiile legii. Necesitatea acordului sau aprobării din partea Parlamentului, cât și contrasemnarea de către prim-ministru a acestor activități nu trebuie privită ca o diminuare a puterii șefului de stat. În cazul dat se ia în vedere importanța deosebită a problemei care atinge interesul general național și trebuie să fie rezolvată cu acordul întregii puteri supreme, pentru a evita erorile fatale [34, p. 66-67].

Președintele României are atribuții similare în domeniul apărării, fiind determinate de art. 92 al Constituției României. În plus, art. 92 alin. (1) din Constituția României stabilește expres că *Președintele României* îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a țării. Consiliul Suprem de Apărare a Țării reprezintă o autoritate autonomă colegială, formată din membri de drept [18, p. 326].

În acest context menționăm că Președintele Republicii Moldova, la rândul său, este președinte al Consiliului Suprem de Securitate, această calitate fiind prevăzută nu de Constituție, ci de art. 12, alin.(3) din Legea securității statului, nr. 618 din 31.10.1995 [27] și de art. 6 alin.2 din Decretul privind aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate, nr.58 din 29 martie 2021 [17]. Consiliul Suprem de Securitate este un organ consultativ care analizează activitatea ministerelor și a altor autorități administrative centrale în domeniul asigurării securității naționale și prezintă recomandări Președintelui Republicii Moldova în probleme de politică externă și internă a statului. (art. 12 alin.(1) din Legea securității statului).

Considerând *politica externă tot o dimensiune a administrației publice*, unul dintre ministere ocupându-se de acest domeniu, rezultă că reglementarea unor atribuții și pentru șeful de stat în această materie are semnificația implicării sale în procesul decizional administrativ [24, p. 317]. Atât în Republica Moldova, cât și în România *principalele atribuții ale șefului de stat în domeniul politicii externe* constau în următoarele: a) încheierea de tratate internaționale în numele țării; b) acreditarea reprezentanților diplomați; c) înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice.

Atribuțiile în domeniul politicii externe țin, în mare parte, de șeful statului, chiar dacă în acest domeniu au atribuții atât Parlamentul, cât și Guvernul [34, p. 66].

Așadar, observăm că în ambele state *cercul atribuțiilor șefului de stat în domeniul executiv este impunător*, dacă să facem comparație cu cercul atribuțiilor președintelui în raport cu puterea legislativă și cercul atribuțiilor în raport cu justiția și alte autorități jurisdicționale.

Într-o formulare generală, s-a apreciat în doctrina din România, s-ar putea spune că toate atribuțiile Președintelui care nu privesc sarcinile de reprezentare a statului și, respectiv, de „mediere între puterile statului, între stat și societate” sunt *atribuții din sfera executivului* [24, p. 313].

Considerăm, că cercul larg al atribuțiilor șefului de stat în domeniul executiv a avut ca efect formarea în doctrina din Republica Moldova și România a opiniei majoritare potrivit căreia președintele face parte din puterea executivă. În același timp, nu există o opinie unică referitor la *locul președintelui în cadrul puterii executive*.

Astfel, unii autori consideră că Președintele este mai superior decât Guvernul, subliniind că Președintele Republicii, pe lângă calitatea de a fi șef al statului, este și șef al executivului, aflându-

se în vârful piramidei sistemului acestor autorități. Autoarea Maria Orlov accentuează în acest context că „*nu putem fi de acord cu părerea potrivit căreia Președintele Republicii împarte egal puterea executivă cu Guvernul, aflându-se pe aceeași treaptă în sistemul autorităților publice; în primul rând, Președintele Republicii numește Guvernul, în baza votului de încredere acordat de Parlament (oricum nu se poate numi pe cineva într-o funcție egală cu a celui care numește), în al doilea rând, Președintele dispune de atribuții de putere mult mai mari, de care nu dispune nici un guvern sau prim-ministru*” [34, p. 64].

Alți specialiști consideră că între președinte și guvern nu există raport de subordonare, argumentând că *în acest sens legea fundamentală nu conține nicio prevedere expresă, ba mai mult, stabilește responsabilitatea politică a guvernului față de parlament, și nu față de Președinte. În același timp, ideea superiorității șefului de stat față de guvern este infirmată, într-o anumită măsură, și de condiția contrasemnării de către primul-ministru a decretelor emise de Președinte (în cazurile expres reglementate de lege)* [12, p. 467; 38, p. 46].

Comisia de la Veneția, fiind expusă în Avizul asupra propunerilor Președintelui Republicii Moldova de modificare a Constituției în vederea extinderii competențelor de dizolvare a Parlamentului, adoptată la cea de-a 111-a sesiune plenară din 16-17 iunie 2017, CDL-AD(2017)014, a notat că prin reforma din 2000, Republica Moldova a devenit o republică parlamentară, în care *Președintele Republicii, deși este șeful statului, nu este, în același timp, șeful executivului și are competențe executive limitate. În regimurile parlamentare, șeful statului joacă un rol de arbitru, sau *pouvoir neutre*, detașat de politica partidului (a se vedea Avizul citat, §§ 26-27, 56)* [14, p. 25].

Deși în doctrină s-a afirmat că *Republica Moldova reprezintă un regim politic mixt*, îm-

binând calitățile regimului parlamentar cât și cele ale regimului prezidențial [37, p.79], Curtea Constituțională a Republicii Moldova a statuat constant în jurisprudența sa că Republica Moldova este o republică parlamentară [21, 22].

S-a afirmat, în special, că prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 7 din 4 martie 2016, s-a revenit la alegerea Președintelui Republicii Moldova prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat de către cetățeni, în cadrul *unui regim parlamentar*. Hotărârea Curții, motivată de necesitatea de a evita dizolvările repetate ale Parlamentului, și nu de a le multiplica, a vizat exclusiv modalitatea de alegere a Președintelui Republicii Moldova, nu și competențele acestuia, modificate prin Legea nr.1115-XIV din 5 iulie 2000, în sensul configurării *regimului parlamentar de guvernământ* [22, p. 112].

În plan comparativ, în contextul determinării esenței raporturilor dintre Președinte și Guvern, în doctrina din România s-a expus opinia că *în regimul constituțional actual puterea executivă este bicefală, fiind partajată prin atribuții specifice între Președintele României și Guvern, în cadrul unor relații de colaborare, și nu de subordonare* [39, p. 163].

Un alt autor subliniază că *funcția de șef al executivului se realizează împreună cu Guvernul, dată fiind structura bicefală a executivului în actualul cadru constituțional* [30, p. 115].

Se mai menționează în literatura de specialitate că *ceea ce este important pentru definirea funcției de Președinte al României este faptul că el nu dispune de o putere absolută în realizarea funcțiilor sale, acestea fiind funcții proprii puterii executive, iar exercitarea lor este partajată între Președinte și Guvern, ambele autorități aflându-se sub control parlamentar* [40, p. 50].

Având în vedere funcțiile pe care le exercită Președintele României, precum și alegerea sa de popor prin vot universal, egal, direct și secret, în

doctrină s-a considerat, într-o opinie majoritară, *că regimul politic din România este un regim semi-prezidențial atenuant sau parlamentarizat* [30, p. 116].

Curtea Constituțională a României s-a exprimat cu privire la tipul de regim politic consacrat de Constituția din 1991 în considerentele Deciziei nr.683/2012 [16], optând, la fel, într-o opinie majoritară spre calificarea regimului politic ca fiind *semiprezidențial*.

Concluzii

Analiza comparativă a prevederilor constituționale referitoare la funcțiile și atribuțiile șefului de stat în Republica Moldova și România, precum și a opiniilor doctrinarilor și a jurisprudenței constituționale în materie, ne permite să formulăm următoarele **concluzii**:

- în ambele state legitimitatea Președintelui este de natură populară, ca și în cazul Parlamentului, totuși Parlamentul este autoritatea reprezentativă supremă, și nu Președintele;

- în ambele state Președintele are un rol triplu, rolul de mediere generând cele mai multe discuții în literatura de specialitate, fiind uneori invocat ca argument forte în întemeierea opiniei potrivit căreia Președintele reprezintă o autoritate autonomă ce nu poate fi atribuită nici la o putere clasică;

- atât Constituția Republicii Moldova, cât și Constituția României nu indică expres că Președintele face parte din puterea executivă, sau că este șeful puterii executive. Cu toate acestea, în ambele state cele mai largi atribuții Președintele le are anume în domeniul executiv;

- în ambele state atribuțiile de natură executivă ale Președintelui nu sunt nelimitate, fiind condiționate de implicarea altor autorități, fie de Parlament (de exemplu, la formarea guvernului), fie de Guvern (cele mai importante acte fiind contrasemnate de prim-ministru):

Președintele României are atribuții mai largi în domeniul executiv, fiind astfel recunoscut practic în unanimitate de doctrină ca unul din capurile puterii executive alături de Guvern. Cu referire la implicațiile rolului Președintelui României asupra regimului constituțional actual, atât doctrina, cât și jurisprudența constituțională din România califică regimul constituțional existent drept unul semiprezidențial.

În Republica Moldova nu există o unanimitate de opinii în acest sens, incertitudinea privind statutul juridic al președintelui, dar și determinarea locului acestuia în sistemul autorităților publice, fiind cauzate de discrepanța dintre modul de alegere a președintelui și atribuțiile acestuia, atribuții ce au fost limitate prin reforma constituțională din 2000, însă care nu au fost restituite în 2016, când s-a schimbat modul de alegere a Președintelui.

Este evident că astăzi, pentru a evita posibilele conflicte dintre Președinte și Parlament, Președinte și Guvern, se impune ca necesară redefinirea rolului și locului Președintelui Republicii Moldova în sistemul autorităților publice, prin regândirea cadrului constituțional în vederea instaurării unui regim semiprezidențial după modelul României sau a Franței.

Referințe bibliografice

1. APOSTOL TOFAN, D. Drept administrativ, Vol.I, Ediția 5, Editura C.H.Beck, București, 2020.
2. ARSENI, A. Legitimitatea puterii de stat – principiu edificator al statului de drept și democratic contemporan: argumentare științifică și confirmare practică. Monografie. Chișinău: CEP USM, 2015.
3. ARSENI, A. Șeful de stat – garanții de realizare a mandatului: concept teoretico-practic, Revista națională de drept, nr.3, martie, 2008, p.13-16.
4. BĂLAN, E. Instituții administrative. Ed. C. H.Beck, București, 2008.
5. BREZOIANU, D. Drept administrativ român, Editura All Beck, București, 2004.

6. BORODAC, A. Bazele statului și dreptului Republicii Moldova, Editura Știința, Chișinău, 1997.

7. COBĂNEANU, S., BOBEICO, E., RUSU, V. Drept administrativ. Note de curs, CEP USM, Chișinău, 2012.

8. Codul electoral al Republicii Moldova din 21.11.1997. Republicat: Monitorul Oficial al republicii Moldova, nr. 451-463, art. 768 din 29.12.2017.

9. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.78/140 din 29.03.2016.

10. Constituția României din 21.11.1991. Republicată: Monitorul Oficial al României, nr.767 din 31 octombrie 2003.

11. COSTACHI, Gh. Direcțiile prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova, Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2009.

12. COSTACHI, Gh., HLIPCĂ, P. Organizarea și funcționarea puterii în statul de drept, Tipografia Universității “Transilvania” din Brașov, Chișinău: Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM, 2010.

13. COSTACHI, Gh. Republica Moldova: de la parlamentarism la prezidențialism. Legea și Vața, ianuarie, 2019, p.4-12.

14. Decizia Curții constituționale a Republicii Moldova de inadmisibilitate a sesizării nr. 31b/2020 privind interpretarea prevederilor articolelor 77 și 86 coroborate cu articolele 2, 6, 96 și 101 din Constituție (atribuțiile Președintelui Republicii Moldova în domeniul politicii externe din 6 august 2020). Publicată: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=846&l=ro>

15. Decizia Curții Constituționale a României, nr.147 din 21 februarie 2007 referitoare la constituționalitatea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului. Publicată: Monitorul Oficial, nr.162 din 7 martie 2007.

16. Decizia Curții constituționale a României, nr. 683 din 27 iunie 2012, asupra conflictului juridic de natură constituțională dintre Guvern, reprezentat de Primul-ministru, pe de o parte, și Președintele României, pe de altă parte. Publicată: Monitorul Oficial al României, nr. 479 din 12 iulie 2012.

17. Decretul Președintelui Republicii Moldova, nr.58 din 29-03-2021, privind aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate. Publicat: Monito-

rul Oficial al Republicii Moldova, nr. 88-95 art. 89 din 02.04.2021.

18. DRĂGANU, T. Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar, Vol.I, Editura Lumina Lex, București, 1998.

19. GUȚULEAC, V. Rolul și locul Președintelui Republicii Moldova și a Curții Constituționale în sistemul puterii de stat și unele probleme privind legalitatea și legitimitatea activității lor. Revista națională de drept, nr.4-6, 2020, p.113-126.

20. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.7 din 04.03.2016, privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr.1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui). Publicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 59-67 din 18.03.2016.

21. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.2 din 24-01-2017, pentru interpretarea prevederilor articolului 98 alin. (6) din Constituția Republicii Moldova (codecizia la remanierea guvernamentală). Publicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 356-359 art. 94 din 06.10.2017

22. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr. 24 din 27 iulie 2017, privind controlul constituționalității decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 105-VIII din 28 martie 2017 privind desfășurarea referendumului republican consultativ asupra unor probleme de interes național (referendumul republican consultativ). Publicată: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=627&l=ro>

23. Hotărârea Curții Constituționale a României, nr.3/1996 referitoare la soluționarea contestației privind înregistrarea candidaturii domnului Ion Iliescu pentru funcția de Președinte al României, la alegerile din 3 noiembrie 1996. Publicată: Monitorul Oficial al României, nr.216 din 11.09.1996.

24. IORGOVAN, A. Tratat de drept administrativ. Vol.I, ediția a III-a, editura Allbeck, București, 2001.

25. Legea Republicii Moldova cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr. 947 din 19.07.1996. Republicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.185, art. 620.

26. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea

Constituțională, nr. 317 din 13.12.1994. Publicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 8 art. 86 din 07.02.1995.

27. Legea Republicii Moldova securității statului, nr. 618 din 31.10.1995. Publicată: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 10-11 art. 117 din 13.02.1997.

28. Legea Republicii Moldova privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, nr. 753 din 23.12.1999 Publicat : 31.12.1999 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 156 art. 764.

29. Legea Republicii Moldova cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova, nr. 1115 din 05.07.2000. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 88-90 art. 661 din 28.07.2000.

30. MĂȚĂ, D.C. Drept administrativ. Volumul I, Ediția a III-a, Editura Universul Juridic, București, 2021.

31. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S. Constituția României. Comentariu pe articole, ed.2, ed. C. H. Beck, București, 2019.

32. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S. Drept constituțional și instituții politice, Ed. All Beck, București, 2003.

33. NEGRU, B., NEGRU, A. Teoria generală a dreptului și statului. – Chișinău: Bons Offices, 2006.

34. ORLOV, M., BELECCIU, Ș. Drept administrativ, Editura „Elena –V.I.”, Chișinău, 2005.

35. PETRESCU, R.N., Drept administrativ. Editura Hamangiu, București, 2009.

36. PRISĂCARU, V. Tratat de drept administrativ român, Partea generală, Lumina Lex, București, 1993.

37. SLUSARENCO, S., POZNEACOVA, V. Unele considerații privind rolul instituției prezidențiale. Revista națională de drept, nr.10-12, 2020, p.65-80.

38. TATARU, Gh. Rolul instituției prezidențiale în cadrul sistemului puterii de stat, Legea și viața, octombrie, 2016, p.45-50.

39. VEDINAȘ, V. Tratat teoretic și practic de drept administrativ, Vol.I, Ed. Universul juridic, București, 2018.

40. VIDA, I., VIDA, I.C., Puterea executivă și administrația publică, ed. a II-a, Editura Cordial Lex, Cluj Napoca, 2012.

41. VRABIE, G. Rolul și funcțiile Președintelui României, în Revista de drept public, nr.2, 1995.